

Література:

1. Статистичний щорічник України за 2001 рік / Держстат України; За ред. О.Г. Осадченка; Відп. за вип. В.А. Головка – К.: Техніка, 1999 – 376 с. Передм., пояснення, зміст укр. та англ.
2. Агропромисловий комплекс України: Стан та перспективи розвитку (1990-2000)/ За ред. П.Т. Саблука, М.Я. Дем'яненко, М.Ф. Кропивка – К.: ІАЕ, УАН, 1999. – С. 335.
3. Статистичний збірник основних показників соціально-економічного розвитку Хмельницької області за 1999, 2000, 2001, 2002 рік - Хмельницьке обласне управління статистики. Під ред. В.В. Скальського. м. Хмельницький 2000, 2001, 2002, 2003 р.

УДК 911.3:33.001 (477)

Сергій ГРЕКОВ

СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТОК СЕЛЯНСЬКИХ (ФЕРМЕРСЬКИХ) ГОСПОДАРСТВ ПІВНІЧНОЇ БУКОВИНИ

Після переходу від командно-адміністративної політики до ринкових відносин питання створення селянських (фермерських) господарств стало актуальним не тільки в даному регіоні, але й в Україні загалом. На території Північної Буковини створення фермерських господарств було започатковано на початку 90-х років, а особливо великим поштовхом до розвитку фермерства як на даній території, так і в Україні загалом, стало створення у 1991 р. фонду підтримки селянських (фермерських) господарств. Зародження цього організаційного формування регламентувалось прийняттям Законів України "Про селянське (фермерське) господарство", "Про пріоритетність соціального розвитку села і агропромислового комплексу в народному господарстві України", "Про колективне сільськогосподарське підприємство", "Про підприємництво", "Про плату на землю" та іншими законодавчими актами, прийнятими Верховною Радою, Президентом, Кабміном України.

Проблема створення селянських (фермерських) господарств стала актуальною на початку 90-х років після розпаду СРСР, а також настання глибокої економічної кризи в сільському господарстві. Серед досліджень і публікацій потрібно відмітити праці Ботушанського В.М. "Нариси з історії Північної Буковини", "Сільське господарство Буковини (друга половина XIX – початок XX ст.) [1], статті з проблем розвитку та удосконалення земельних відносин у фермерському секторі України Власюк В.М., Гузак Б.С., Загребельна Н.І., Вигода Н. В., Загребельний В.В., Мордвінов О. та ін.

Нами вже були розглянуті деякі тенденції розвитку фермерства в Чернівецькій області загалом [3]. Але метою даного дослідження виступає розвиток фермерства і підвищення до нього інтересу з боку селян. Для умов досліджуваного регіону це по суті була нова форма організації і господарювання на землі, яку хотіли і хочуть штучно перенести на зруйновані колгоспи і радгоспи.

Фермерські господарства початку 90-х років створювались, як правило, командно-адміністративними методами. Тодішнє керівництво взяло на озброєння прийоми і методи, які були пріоритетними за часів існування радянської влади. Завдання дано зверху і його потрібно виконувати не вибираючи при цьому прийомів і методів його реалізації. Чим більше створено, тим швидше буде відрапортовано про правильність його виконання. А звідси й оцінка роботи виконавців. При цьому особлива увага акцентувалась на кількісних показниках, зокрема кількість фермерських господарств, урожайність культур та продуктивність тварин у фермерських господарствах тощо. Ці та інші показники обов'язково порівнювались з іншими організаційно-структурними формуваннями. Головним при цьому було вміння показати, що фермерські господарства є саме тією формою господарювання, яку тут давно чекали й охоче сприймають. До уваги не бралися ні природні, ні економічні, ні соціальні умови створення фермерських господарств. У результаті таких адміністративних

заходів створення фермерських господарств в регіоні склалася несприятлива соціально-психологічна атмосфера щодо бажання селян стати фермерами. Дана причина не є істотною порівняно з іншими, проте не враховувати її було б не виправдано.

Загальна характеристика становлення фермерських господарств Північної Буковини певною мірою відображає динаміку створення фермерських господарств у межах території Чернівецької області (окрім Хотинського, Сокирянського, Кельменецького, Герцаївського, а також частини Новоселицького районів) (табл. 1.) [5].

Таблиця 1

Наявність селянських (фермерських) господарств Північної Буковини (станом на 01.01.2002 р.)

Показники	Роки	1993	2000	2002
Кількість господарств		163	439	470
Площа сільськогосподарських угідь, га		991	2697	5298
у тому числі: ріллі, га		723	2195	4727
Припадає на 1 господарство, га				
- сільськогосподарських угідь		6,07	6,14	11,27
- ріллі		4,43	5,0	10,05

З даних, наведених у таблиці, чітко простежується стрибкоподібна динаміка зростання кількості фермерських господарств на території регіону. Не маючи досвіду створення цих нових організаційних структур, міцної правової бази, виділяючись високим рівнем малоземелля, досить високою густотою населення, створення фермерських господарств адміністративними методами було істотною помилкою в реалізації аграрної земельної реформи.

Світова практика ведення фермерських господарств засвідчує що ефективним господарство може бути за умови, якщо розмір земельного наділу становить не менше 10-15 га для господарств із рослинницьким напрямом виробництва, в свою чергу згідно з Законом України "Про селянське (фермерське) господарство", фермеру повинні виділити земельну ділянку розміром до 50 га. Місцеві чиновники причину встановлення зазначеного розміру землі пояснюють малоземеллям.

Виходячи з досвіду агрономічної науки в Україні та інших країн Європи з подібними кліматичними умовами практично неможливо зорганізувати правильну сівозміну та агрокультуру вирощування рослинних культур. На ділянках до 5 га не виключена повторюваність у сівозмінах попередників, що призводить до формування монокультури, яка в свою чергу сприяє пониженню родючості ґрунтів. Передбачати оптимальні розміри фермерського бізнесу в період трансформаційних процесів у сільському господарстві дуже складно. Політична нестабільність буде головним чинником, який визначатиме розміри ферм у найближчому майбутньому [6].

На початку 2002 року на території Північної Буковини нараховувалось 470 фермерських господарств, що становить 1,1 % відносною кількості фермерських господарств в Україні (рис. 1.).

У користуванні даних господарств налічується 5,29 тис. га землі, у тому числі 4,72 тис. га ріллі. По районах середній земельний наділ коливається від 2,3 до 12 га, хоча умови для створення селянських (фермерських) господарств майже однакові.

Очевидно доцільним у досліджуваному районі було б взагалі відмовитись від фермерських господарств, які культивують у своїй діяльності виробництво продукції рослинництва. Зауважимо, що рекомендації, які пропонуються не є чимось догматичним і в кожному конкретному випадку потрібно підходити до розвитку фермерського укладу

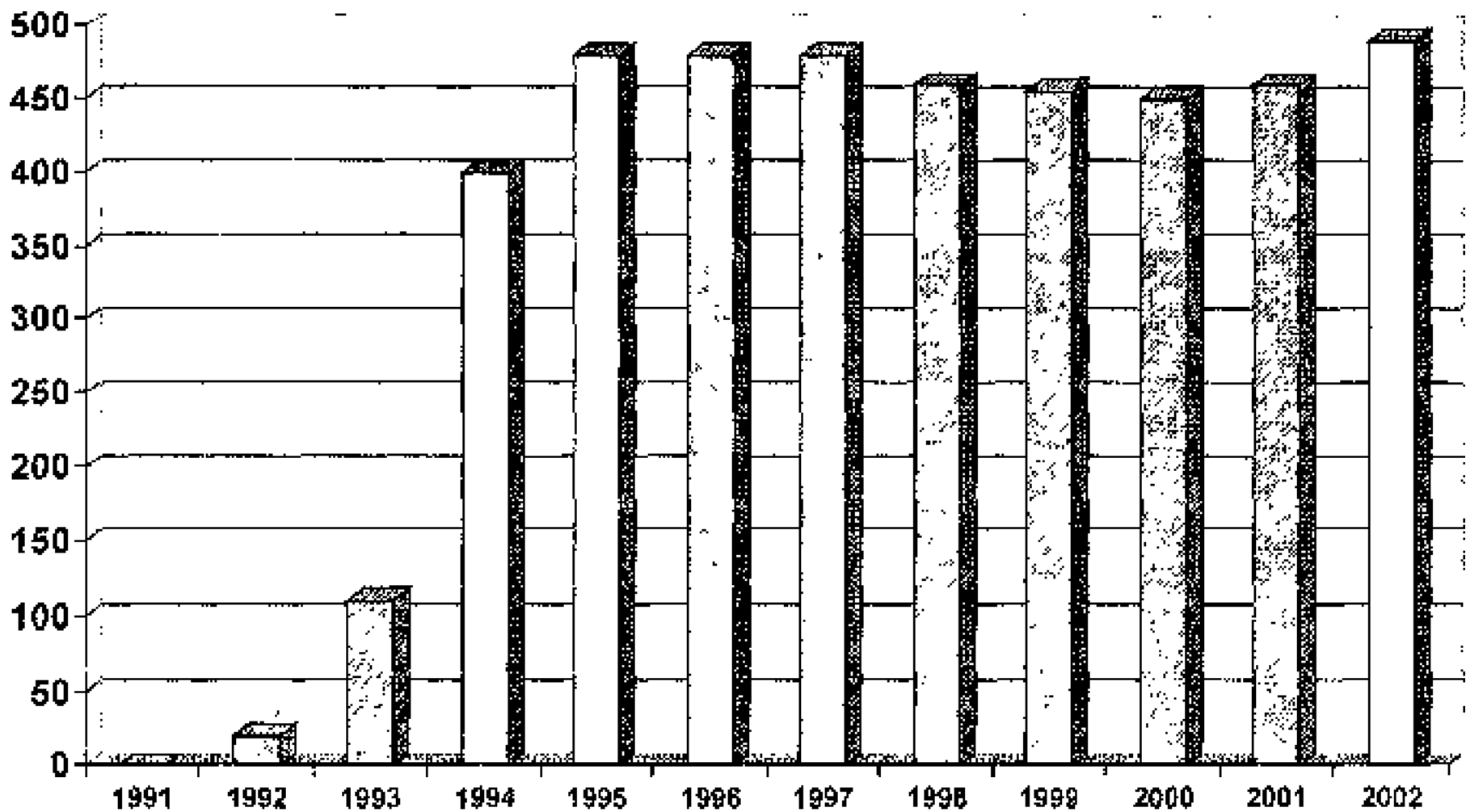

Рис. 1. Кількість СФГ на території Північної Буковини (ст. на 01.01.2002р.)

господарювання творчо, виходячи із об'єктивних умов. Досвід роботи окремих фермерських господарств засвідчує, що навіть на невеликих ділянках землі можна господарювати досить успішно.

Розвиток фермерства в регіоні гальмується також з причини відсутності єдиного діючого координаційного та інформаційного центру. Практично всі суб'єкти господарювання в аграрному секторі економіки самотужки розв'язують завдання не тільки збуту продукції, а й забезпечення виробничого процесу матеріальними ресурсами. Саме створення такого інформаційного центру, де зосереджувалась би інформація про ціни та можливість придбання сільськогосподарської техніки, палива та посадкового матеріалу, добрив, засобів захисту рослин, пального та мастил допомогло б фермерам швидко зорієнтуватись в умовах інформаційної невизначеності. В центрі потрібно зосередити інформацію не лише кількісного, а й якісного плану. Доцільним, на нашу думку, була б наявність в центрі даних про діяльність вітчизняних і зарубіжних виробників та споживачів матеріально-технічних ресурсів, а також продукції сільськогосподарського виробництва. Ціни, якість, порівняльна характеристика всіх сторін діяльності сільськогосподарських підприємств всіх організаційних форм як вітчизняних так і зарубіжних суб'єктів господарської діяльності повинні акумулюватись в даному центрі. Тільки в цьому випадку може бути забезпечена прозорість діяльності аграрних організаційних формувань.

Відносно короткий період часу організації фермерського укладу на території Північної Буковини, економічна криза в аграрному секторі економіки, часті зміни законодавчих актів не сприяли і не сприяють формуванню фермера як господаря, бізнесмена, професіонала аграрних знань, безпосереднього виконавця сільськогосподарських робіт. Саме ці чинники значною мірою гальмували і продовжують гальмувати створення нових фермерських господарств, які б орієнтувались на новітні форми організації господарювання, сучасні технології.

Для сприяння розвитку фермерських господарств необхідно, по-перше, терміново відновити пільгове оподаткування; по-друге видати членам колишніх КСП Державних актів про приватну власність на землю, а для цього слід прискорити і вдосконалити складання земельного кадастру; по-третє, відновити фінансування з державного бюджетного фонду підтримки фермерських господарств, спростити систему бухгалтерського обліку; по-четверте, проводити заходи з підтримки та захисту вітчизняного виробника [3].

Література:

1. Ботушанський В.М. Сільське господарство Буковини (друга половина XIX-початок XX ст.) – Чернівці: Золоті литаври 2000 – 340 с.
2. Власюк В. М. Розвиток орендно-земельних відносин у фермерських господарствах Чернівецької області // Економіка АПК.- 2002. - №8.- С.27-30.
3. Греков С. Особливості розвитку фермерства в Чернівецькій області // Матеріали другого Всеукраїнського наукового семінару . – Ч.2 – Тернопіль, 2002. – С.140-144.
4. Гузак Б.С., Загребельна Н.І., Цигода Н.В., Загребельний В.В. Організація обліку у селянському (фермерському) господарстві // Економіка АПК. – 2002. – №4. – С. 81-90.
5. Матеріали статистичної звітності відділу по розвитку фермерських (селянських) господарств Чернівецької облдержадміністрації за 2000-2002рр.
6. Мордвінов О. Удосконалення земельних відносин у фермерському секторі України // Економічний часопис. – 1999. - № 6. – С.43-46.

Summary:

Sergij Grekov. THE PECULIARITIES OF THE FORMATION FARMING ECONOMY ON THE TERRITORY OF NORTH BUKOVINA.

Farming – it is a typical kind of enterprise activity in the sphere of agriculture? In which could perfectly interact the main qualities of the businessman and a person, which is interested in reaching of success in activities, business and human life.

УДК 911.3:33-032.35(447.8)

Андрій МАНЬКО

ЛЬВІВСЬКО-ВОЛИНСЬКИЙ ВУГІЛЬНИЙ БАСЕЙН: ТРАНСФОРМАЦІЯ І ПОДАЛЬШИЙ РОЗВИТОК

Ситуація яка склалася з Львівсько-Волинським вугільним басейном є мало вивчена і потребує втручання науковців. Сучасний стан басейну є в досить критичному стані: закриваються шахти, зменшується вуглевидобуток, населення залишається без роботи.

Мета мого дослідження виявити як відбувалася трансформація басейну, для того щоб удосконалити його структуру в майбутньому.

Львівсько-Волинський вугільний басейн зароджувався в контексті економічної політики тодішнього Союзу і пов'язувався для створення паливної бази для потреб західних областей України, Прибалтики, Білорусі, Молдови. Раніше вугілля сюди доставляли з Донбасу і Польщі. Зараз басейн є паливною базою виключно Західної України і потребує реорганізації. Отже, основною проблемою є трансформація і реорганізація структури промисловості Львівсько-Волинського вугільного басейну.

Відомо, що ще в 1912 р. російський геолог М.І. Тетяєв в одному із своїх досліджень висловив думку що в районі Волинсько-Подільської височини залягає кам'яне вугілля. Однак це припущення було поховано сілезькими вуглепромисловцями, які лякалися конкуренції. Треба сказати, що праця Тетяєва була надрукована в 1912 році в Бельгії і вийшла малим тиражем [2].

В 1931 році польський вчений, професор Варшавського університету Я. Самсонович провів геологічні дослідження Волині і підтвердив припущення Тетяєва. Він написав цікаву статтю на цю тему і надрукував в інтернаціональному видавництві Польської Академії наук. Я. Самсонович науково доказав, що в Західній частині Волині є кам'яновугільні поклади. Інтенсивні геологічні дослідження, а також систематичне вивчення геологічної будови території нового басейну розпочалися після возз'єднання західноукраїнських земель в єдину Україну. [2]